

עלוך שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמנים

פרשת נצבים

תשע"ט

מאוצרות אמונים פניני אמן ותפלה בפרשה

אין אומרים בברית דבו ככלו

"אתם נצבים היום פלכם לפני ה' אלוקיכם... כל איש ישראל" (כט ט)
מפני מה הוזרת התורה: "כל איש ישראל", לאחר שכבר אמרה: "פלכם"?

פרש רבי שמחה בונים סופר רבה של פרשבורג, על פי ישו בו של ה"פ"ז (א"ח חקפב א) לשאלה דומה שעורר על גסח תפלת ראש השנה: "מלך על כל העולם כלו בכבודך", אף כאן נראית תבת 'כלו' כמיתרת, לאחר שכבר בקשנו: "מלך על כל העולם"? ופרש ה"ט", שפירו שלפיל הוא בדינו כי 'רבו ככלו' (הוריות ב), לך אנו מדגישים: "על כל העולם כלו" - ולא רבו.

לזכרו נתן לפרש אף בפסוק שלפנינו: בקשה התורה להדגיש כי 'כל ישראל' עמדו בברית, ולא רק רבם, לפיכך שבה והדגישה: "כל איש ישראל".
שערי שמחה

דין וחשבון על כל ברכה

"והיה בשמיעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלו... לא יאבה ה' סלח לו... ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה" (כט יח-ט)
על הנ"ל מילא מספר שמעון ממקורביו להגיש שתייה ליהודי מומר, כל עוד לא יקדים לברך עליה. כאשר רטן המומר: "הלא זה מכבר המרת את דתי, כופר אני בעקר ועובר על העברות החמורות שבתורה, ומה לך כי נתפלת עלי אדוות ברכה אחת?!" השיב לו הגאון: "בל תחשב כי לאחר שהשלת הכל אחר גוף, נפטרת ולו ממנו אחת. שכן כמאז כן עתה, הנך חייב לקיים את כל מצוות התורה ולדקדוקיה, ועל כל הלכה שבטלת אתה עתיד לתת דין וחשבון ולהעגש בנפרד!"

הדברים הנורצים ששמע המומר מפה קדשו של הגאון, זעזעו את נפשו, זמן מה לאחר מכן הוא התעורר לשוב בתשובה שלמה.

על פי מעשה זה פרש רבי אברהם יצחק סודוצקין, ראש ישיבת טלז בארצות הברית, את הכתוב שלפנינו:

"בשמעו את דברי האלה הזאת" - צ"ח הקלות, בל יסבר האדם כי פרק מעליו כל על - בשררות לבי אלו", ובכך "שלום יהיה לי". שכן "לא יאבה ה' סלח לו": עתיד הוא להעגש על כל עברה שעבר, וממילא: "ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה".
קמ"ר ראש מאמרים אות ה'; דנת יצחק

ארץ אחרת בבית הכנסת

"ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה" (כט כ)
במקרא (ברכות ח א) מובא, שכשספר לרבי יוחנן שיש זקנים מפלגים בבבל, תמה: הלא הבטחת (דברים

באר רבי יוסף די אבילה, כי בפסוק זה נרמז דברי האחר הקדוש (כלק חזא א) שכשמתונה האדם על כל העונות שהוא זוכר, אין אלו שגשגחו ממנו מעבים את סליחתו; אימתי "הנסתרת לה" אלקינו? ואינו נוקפות לחובתנו? כאשר: "הנגלת לנו..." - אינו מתעלמים מהו, אלא מתחרטים ומתודים עליהו.

'מה מענה לשון'
"ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום" (ל ב)

פרש החתם סופר: אמר משה לישראל: אם תשובו בתשובה יסיעו בידיכם מן השמים ויתנו בפיכם את המלים הנכונות שבאמצעותן תוכלו להתפלל ולבקש, פכתוב (משל טו א): "לאדם מערכי לב ומה מענה לשון"; אם: "ושבת עד ה' אלוקיך", אזי: "ושמעת בקלו" - תשמע את קול ה' מדבר מתוך פיך, ותפלתך תאמר כראוי, "ככל אשר אנכי מצוה היום" - כפי שקורה עמי, שכשהנני מוכיח ומלמד את ישראל, השכינה מדברת מתוך גרוני.

'ברכת המצוות על מצות התשובה'
"ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום" (ל ב)

השב בתשובה מקיים מצות עשה (ראה רמב"ם ללקו פס"א). אם כן, מדוע לא תקנו חכמים לברך על כף 'ברכת המצוה'?

רבי אהרן ליון, רבה של רישא, באר זאת בשתי דרכים:
א. הטור (א"ח תלו) באר כי הסבה שאין מברכים על מצות 'בטול חמץ', היא לפי שעקר הבטול נעשה במחשבה, ואין מברכים על מצוה המתקיימת במחשבה. לפי זה יש להסביר אף את הסבה שאין מברכים על מצות התשובה, לפי שאף היא מתקיימת בעקר במחשבה, וכדברי הגמרא (קדושין מט ב), שהמקדש אשה "על מנת שאני צדיק", אפילו הוא רשע גמור - הרי היא מקדשת, לפי שיתכן שהרהר בתשובה באותה שעה.

ב. כלל הוא בדינו, שאין מברכים על מצוה שקיימה תלוי בדעת אחרים. כגון מצות צדקה, שאם העני לא יתרצה לקבלה מידינו, לא תתקיים המצוה. ולפי זה יש לומר אף בנוגע למצות התשובה, שהיות שיתכן שלא ירצה ה' בתשובתנו, לך אין לברך עליה.

אולם בפרדס יוסף דחה טעם זה; לדעתו אין לחטש שאם ישוב האדם בתשובה שלמה, לא יתרצה ה' בתשובתו. כפי שאנו אומרים בתפלת 'ונתנה תקף': "כי לא תחפץ במות המת, כי אם בשובו מדרך וחייה, ועד יום מותו תחכה לו - אם ישוב מיד תקבלו".

'ברכת אהרן' ברכות מאמר שח; 'פרדס יוסף' אחרי מות טו א

מבאר אמונים

'אשמנו' בכך שלא ענינו אמן
"ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום..." (ל ב)
"צריך תשובה גדולה למי שאינו עונה אמן. ואף שרק פעם אחת לא ענה, דהינו כששמיע איזה ברכה אפלו על פרי, או שמברך חברו על איזה מצוה, ומפל שכן בתפלת הש"י... ובדאי אשמנו שבכל יום יוריד דמעות על אותן אמינים שלא ענה".
אוה הישר [לפניהם פאפירש] ז' יח-ט

'אמן בקול' כנגד חטא שנעשה בקול'
"ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך" (ל ב)
במקרא (יזקא פ ב) מובאר שכדי שהתשובה תהיה משלמת, צריך שיזדמן לאדם אותו חטא, באותו מקום ובאותה שעה שחטא בו. וכאשר יתגבר ולא ישוב לחטא בו, ידע כי תשובתו אמיתית. ויש לומר כי מי שחטא בכך שדבר בחיפה ובעצאת מצח לעיניו, כל, תקנתו תהיה כאשר מדה כנגד מדה יתפלו יענה 'אמן' בקול בבית הכנסת, מבלי להתביש מפני המלעיגים עליו. שאם יעשה כן, בודאי תתקבל תשובתו באהבה ובכבוד.
ד'רשות להם שלמה [לד'ש"ו ארנוניו משאלמו] לשבת שובה

'אמונה ועזב ירחם'
"הנסתרת לה" אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם" (כט כח)

המקרה!

במסכת שבת (קיש ב) אמרו חכמים: "מאי אמן? א-ל מלך נאמן". ובאר המהרש"א (ח"א שם) שהעונה אמן מעיד: "כי יש א-ל שנקרא בו הקדוש ברוך הוא בכל השנה, ושם מלך שנקרא בו בראש השנה ויום הכפורים - הוא נאמן ואמתי".

יהודייקר! הקפד על אמירת ברכות השחר בחברותא בימים אלו, ובכך תפתח את יומך בעדות השייכת במיוחד לזמנים אלו - שהקדוש ברוך הוא הנו: 'א-ל מלך נאמן'.

ברכות השחר: בקול בכונה בחברותא.

